

■ BRAINSTORMING

Phila Primus

Rovnou do hlubin

TEXT MAREK TOMIN

Phila Primus (*1991) čerpá inspiraci z napětí. Její obrazy se rodí v silových polích mezi emocemi a rozumem, tělem a duší, determinací a svobodou. Zkoumá prostory, kde se člověk skutečně stává sám sebou, hranici, kde se můžeme vymanit z předurčenosti bytí a uchopit svobodnou vůli. Tvorba je pro ni bytostnou nutností, psychickou hygienou i filozofickým badáním. Její svébytná umělecká díla se vzpírají všem škatulkám.

Vnímající člověk

Ústřední roli v tvorbě Phily Primus hraje lidská postava, člověk vržený do světa, tělo rodící se z lůna vesmíru, se kterým je spojené a provázané, ale v němž zároveň hledá vlastní identitu, nezávislost. „Svoboda je pro mě tvůrčí proces, cesta k možnosti oprostění se od toho, co nazýváme přirozené, co je nevyhnutelné, předem dané, ať už geneticky, kulturně nebo sociálně,“ říká autorka. Bytosti v jejích obrazech existenci oslavují, kontem-

plují, čelí pochybám, ocitají se v izolaci, ve stavu odcizenosti, smiřují se s osudem. Phila používá promyšlenou symboliku, archetypální znaky a plejádu biologických, fyzikálních, sociálních, technologických a jazykových prvků, z nichž je poskládaný svět. Svoji pozornost obrací k univerzálnosti existence – její figury často nemají tváře, jsou zredukovány na pouhé siluety, které jsou doslova prostoupeny světem. Autorka na ně nahlíží z různých perspektiv, ve výrazně členěném

vizuálním poli se střídají odlišná měřítka. „Jejím tématem je sám vnímající člověk, drolicí se pod nadbytkem naléhavých vjemů do symbolických map a panoramat. Ve svých obrazech až bolestivě ukazuje, jací ve skutečnosti jsme,“ říká antropolog Michal Tošner, který dlouhodobě sleduje její tvorbu.

Záchvěvy surrealismu

Když se pražská galerie Artinbox v roce 2012 rozhodla zařadit její kresbu do skupinové

■ Phila Primus

výstavy **SNĚNÍ - POCTA SURREALISMU**, ocitla se vedle zvučných jmen. „Mezi těmi pracemi od Švankmajera a jiných mistrů obstála, a z mého pohledu bylo její dílo rovnocenné,“ vzpomíná kurátorka výstavy Nada Rovderová. „Philyny kresby zaujmou hloubavostí, černým kafkovským humorem, syrovou upřímností a neotřelou imaginací. Návaznost na surrealismus je u ní jasná, ale vychází spíše z toho, co ji zajímá,“ říká. Ačkoli se surrealismem sdílí jeho

Philyny kresby zaujmou hloubavostí, černým kafkovským humorem, syrovou upřímností a neotřelou imaginací. Návaznost na surrealismus je u ní jasná.

tvůrčí kánon v podobě síly imaginace a také témata jako podvědomí, nevědomí, sny, představy a touha, její přístup je odlišný. „Nějaké podobné záchvěvy tam jsou, ale v mé práci se nejedná o volnou asociaci v tom surrealistickém smyslu,“ říká Primus.

Na její první samostatné výstavě **76% TICHŮ** se vedle kresby a malby objevila také technika koláže. „Člověka hned napadnou klasické tohoto média, jako třeba Kolář nebo Štyrský, ona ke klasikům tohoto druhu ostatně inklinuje, ale v její tvorbě je současný náboj, nekopíruje něco, posouvá to dál,“ říká Rovderová. V současné době již Primus vytváří koláže značných rozměrů v trojroz-

měrné podobě, takzvané asambláže. Obrazy skládá z nejrůznějších materiálů, které často před zakomponováním naskenuje a vytiskne na transparentní fólie.

Art brut

Zařadit tvorbu Phily Primus do některého z uměleckých směrů či žánrů, ať už současných či minulých, není snadné. „Když její práci uviděla kurátorka Terezie Zemánková, ihned ji zařadila mezi tvůrce art brut,“ říká Rovderová. Tímto pojmem označil v sedmdesátých letech minulého století francouzský malíř a sochař Jean Dubuffet širokou škálu uměleckých projevů mimo hlavní proud institucionalizovaného umění, které se krom jiného vyznačují syrovostí, autentičností a spontánností. Umělci art brut se ponořují

do vnitřní skutečnosti, zhmotňují své vlastní představy a vize.

„Phila jde rovnou do hlubin, dorývá se až k nějaké podstatě a má schopnost to zpracovat, dostává tím určité věci ven ze sebe,“ říká Rovderová. Pro některé „art brutisty“ se vnitřní svět stává skutečnějším než ten vnější. „V mém tvůrčím procesu se projevuje určitá snaha dostávat se do přijatelných stavů, nejenže z napětí čerpám, také se ho přitom do jisté míry zbavuji,“ říká autorka. Spontánnost se však v její tvorbě projevuje spíše v rovině prvotního náčrtu nežli ve stadiu samotné realizace. Její obrazy nejsou záznamy vizí, představ či snů, nevynořují se z nevědomí, a pokud ano, podrobuje tato vnuknutí pečlivému filozofickému a psychoanalytickému rozboru.

■ SMÍŘENÍ

Tvorba jako psychoanalytické bádání

„Phila Primus otevřela dveře jednomu velkému výzkumu. Výzkumu kontemplančního těla, těla v proměnlivém vztahu k prostoru. Pozoruje a vizualizuje jeho možnosti v duchovní dimenzi,“ říká Tošner. „Tělesné a duchovní tu nestojí proti sobě. Naopak, tělo se stává duchovním nástrojem. Smysly a prožitky jsou prostředkem a metodou, kterou je prozkoumáváno toto pole. Pole proměnlivých velikostí těla, prostoru a věcí.“

Ačkoli nemá dokončené ani středoškolské vzdělání a akademické instituce se jí ze zásady příčí, přistupuje Primus ke svému umění s notnou dávkou erudovanosti. Mezi autory, jejichž práce považuje za přínosné pro svou tvorbu, patří francouzský filozof a spisovatel Gaston Bachelard. „Například jeho **POETIKA PROSTORU** pro mě byla inspirativní. Ovlivňuje mě mnoho myslitelů. Já ovšem v tvůrčím pro-

Čtvrtá samostatná výstava Phily Primus LŮNĚNÍ probíhá v olomoucké Galerii Caesar od 3. do 27. května.

cesu marně nacházím trvalejší odpovědi, každá otázka mě spíše přivádí k další otázce. I když zobrazuji určité poznatky, nemají definitivní podobu, nevím, co který obraz jako celek přináší – snažím se vytvářet mosty mezi různými póly, třeba emočním a racionálním... ale těch pólů je mnohem víc. Je zde i určitá naděje, že ty věci mohou přinést divákovi nějaký užitek, ponoukají ho k zamyšlení, třeba nad lidským údělem,“ říká autorka.

Za povšimnutí stojí i její vlastní osud. Narodila se v Düsseldorfu americké matce a českému otci. Oba rodiče pocházejí z německých rodin. Vyrůstala v multikulturním prostředí a dětství prožila v Průhoncích u Prahy. Část svého dospívání strávila v USA. V jednom ze svých textů, které jsou rovnocennou součástí její tvorby a objevují se i v jejích obrazech, píše: „Jsme za určité konstelace planet vrženi na místo, kde se od dávných věků pěstuje jakási podivná kultura a podezřelá politická situace.“ V jejím případě by toto místo mohlo být na obou stranách Atlantiku. Svoji jazykovou a kulturní dualitu se snaží odbourávat nejen samostudiem, ale také objevnými cestami, převážně do Indie.

„Svoboda neexistuje. Je tu jen proces, ve kterém se člověk stává sám sebou. Nic se neděje jen tak náhodně z libovůle. (...) Ohromné tajemství čeká. Je to tajemství lásky, veřejné vyznání lásky. Lásky je náš jediný dar, naše jediná naděje pro znovuzrození. Nesmíme ustrnout na cestě za svobodou.“ X

■ HOMO DUBIUS

■ CIRKUS